

تأثیر روش آموزش از طریق تلفن همراه بر انگیزش و نگرش دانشجویان زبان انگلیسی

محسن آیتی^۱ و هادی سارانی^۲

چکیده: این مطالعه با هدف بررسی تأثیر روش آموزش از طریق تلفن همراه بر نگرش و انگیزه دانشجویان نسبت به زبان انگلیسی انجام گرفت. جامعه آماری مورد مطالعه شامل ۵۲۱ نفر از دانشجویان دانشگاه بیرجند بود؛ که در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ در درس زبان عمومی مشغول به تحصیل بودند. از جامعه مذکور تعداد ۷۶ دانشجو به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. از این میان یک گروه (۳۸ نفر) به طور تصادفی به عنوان گروه آزمایش انتخاب، و به مدت ۲ ماه در معرض آموزش از طریق تلفن همراه قرار گرفتند. در حالی که گروه دیگر (۳۸ نفر) با روش معمول آموزش دیدند. در این پژوهش برای سنجش میزان نگرش و انگیزش دانشجویان نسبت به زبان انگلیسی از پرسش‌نامه نگرش و انگیزش گاردنر استفاده شد. گاردنر در گزارش خود روایی و پایایی بالایی برای پرسش‌نامه فوق ذکر کرده است. این پرسش‌نامه در مطالعات داخل هم مورد استفاده بوده و روایی و پایایی آن تأیید شده است. در پایان مقایسه میانگین دو گروه نشان داد که روش آموزش از طریق تلفن همراه بر شدت انگیزش، علاقه، نگرش نسبت به زبان انگلیسی، جهت‌گیری انضمامی و میل به یادگیری زبان انگلیسی در دانشجویان تأثیر مثبت داشته است. همچنین نتایج نشان داد، که روش آموزش از طریق تلفن همراه در مقایسه با گروه کنترل و بر جهت‌گیری ابزاری و نگرش نسبت به افراد انگلیسی زبان تأثیر معناداری نداشته است.

کلمات کلیدی: تلفن همراه، نگرش، انگیزش، زبان انگلیسی

۱- مقدمه

در سال‌های اخیر توجه محققین و مدرسان بیش از پیش به نقش عوامل عاطفی در یادگیری جلب شده است. از اوایل دهه ۱۹۶۰ و با آغاز مطالعات گسترده گاردنر و لامبرت بر عوامل اجتماعی- روانی در زبان‌آموزی، بیشتر پژوهش‌های مربوط به حوزه یادگیری زبان بر روی دو عامل انگیزش و نگرش متمرکز شده‌اند [۳]. در مدل اجتماعی- تربیتی یادگیری زبان، انگیزش یک متغیر پنهان است که از تمایل به یادگیری زبان، شدت انگیزش و نگرش به یادگیری تشکیل شده است [۴]. این دو مفهوم (نگرش و انگیزه) در آثار مختلف کاملاً از هم متمایز نشده‌اند و این اختلاط اغلب به‌طور جدی مانع از ارائه تفسیری واقعی از نقش‌های مربوط به هریک از این مفاهیم در موفقیت زبان دوم و زبان خارجی شده است. انگیزه، کلید یادگیری است. انگیزه یک منبع درونی، تمایل، عاطفه، دلیل، نیاز و محرک یا هدفی است که شخص را به عمل وادار می‌دارد [۵]. انگیزه دانشجویان یکی از عوامل تأثیرگذار بر موفقیت یا شکست آنان است [۶]. انگیزه و دلایل یادگیری زبان

امروزه با توجه به پیشرفت علم و فناوری و تحولات پی‌درپی، زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی و اصلی شناخته شده است [۱]؛ بنابراین، یادگیری زبان انگلیسی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی برای استفاده از منابع و مآخذ علمی و پژوهشی و بهره‌گیری از فن‌آوری‌های پیشرفته، از اساسی‌ترین مهارت‌های مورد نیاز برای زندگی در جهان امروز است. اهمیت این مسأله (زبان انگلیسی) تا آنجاست که امروزه بعضی از محققین روانی (سلاست) زبان انگلیسی را کلید موفقیت در زندگی به حساب آورده‌اند [۲]. عوامل بی‌شماری در موفقیت و روانی زبان انگلیسی نقش دارند، از مهم‌ترین این عوامل می‌توان به انگیزه و نگرش دانشجویان نسبت به زبان انگلیسی اشاره کرد.

تاریخ دریافت مقاله ۹۰/۱۲/۲۱، تاریخ تصویب نهایی ۹۱/۰۳/۱۸

^۱استادیار، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، (نویسنده مسئول)، پست الکترونیکی: mayati@birjand.ac.ir

^۲دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند

است، در یک زمان خاص، منبع بروز آن‌ها همسان باشد. به‌طورکلی این دو نوع انگیزه نقش مهمی در یادگیری بر عهده دارند و فقدان آن‌ها ممکن است یادگیری را با چالش مواجه سازد؛ به عبارت دیگر وجود انگیزه می‌تواند رفتار یادگیری را افزایش دهد [۵].

انگیزه ابزاری و یک‌پارچه، توسط گاردنر و لامبرت مطرح شد. اگر فرد زبان را برای به‌دست آوردن یک شغل یا جهت برآوردن یک نیاز دانشگاهی می‌آموزد، دارای انگیزه ابزاری است [۵]. در حالی که انگیزه منسجم به معنی میل به یادگیری یک زبان به منظور ارتباط با مردم آن فرهنگ است [۷]. به عبارت دیگر در این انگیزه، یادگیرنده با فکر بازتری علاقه‌مند به دانستن درباره جامعه دیگر است [۳]. گاردنر و ماکننایر از این دو انگیزه به عنوان جهت‌یابی انگیزشی یاد کرده‌اند. انگیزه بیرونی و ابزاری شبیه به همدند؛ در حالی که انگیزه درونی و یک‌پارچه متفاوت هستند؛ زیرا انگیزه درونی شامل احساسات خوب است و انگیزه یک‌پارچه، در مورد عضویت در یک جامعه زبانی است [۱۱]. یکی دیگر از متغیرهایی که در یادگیری زبان دوم نقش انکارناپذیری دارد، نگرش دانشجویان نسبت به زبان است. نگرش، یک مفهوم مهم برای فهمیدن رفتار انسان، عقاید و احساسات است. عقاید از جمله نکات اساسی هستند که با یادگیری رابطه دارند. مثلاً اگر دانشجو عقیده داشته باشد که نمی‌تواند زبان جدید را به خوبی یاد بگیرد، عقیده او مانع می‌باشد [۱۲]. نگرش‌های منفی از یادگیری زبان ممانعت می‌کنند [۱۳]. همچنین نگرش منفی دانشجویان را می‌توان به نگرش مثبت تغییر داد و به نتایج مطلوب رسید. داشتن نگرش مثبت نسبت به یادگیری زبان خارجی یک شروع خوب برای یادگیری زبان است [۲]. انگیزه و نگرش مثبت نسبت به زبان دوم و جامعه مورد نظر به یادگیری زبان دوم کمک می‌کند. بارکر عقیده دارد که نگرش‌ها اثری نیستند؛ بلکه آن‌ها تمایلات درونی یا استعدادهای درونی هستند. نگرش به یک زبان خاص، می‌تواند مثبت یا منفی باشد. همچنین آن‌ها ممکن است در طول زمان تغییر کنند [۵]. از آنچه گفته شد، می‌توان نتیجه گرفت که انگیزه و نگرش از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر یادگیری زبان انگلیسی به حساب می‌آیند، که لازم است؛ مورد توجه، جدی دست‌اندرکاران قرار گیرند.

انگلیسی، از مسائل خیلی مهم است؛ که سبب طراحی بهتر مواد برنامه درسی و راهبردهای تدریس برای برانگیختن دانشجویان می‌گردد [۷] و تأثیر مستقیمی بر یادگیری زبان انگلیسی دارد. انگیزه و میل به یادگیری زبان دوم از جمله عواملی هستند که بیشتر از سایر عوامل اجتماعی مورد توجه محققین قرار گرفته‌اند [۲]. به نظر می‌رسد عامل عاطفی انگیزش، حداقل به اندازه استعداد زبان در یادگیری زبان دوم و زبان خارجی نقش داشته باشد [۸]. تحقیقات نشان داده، دانشجویانی که دارای انگیزه بیشتری هستند، بهتر از دیگران زبان جدید را یاد می‌گیرند. در واقع کیفیت سریع یادگیری زبان جدید به انگیزه فردی یادگیرندگان بستگی دارد. همچنین مشخص شده دانشجویانی که استعداد کمتر، اما انگیزه بالایی دارند، به موفقیت‌ها و پیشرفت‌های بزرگ‌تری نسبت به دانشجویانی که استعداد بالا، اما میل به یادگیری پایینی دارند، می‌رسند [۲].

به عقیده براون از دیدگاه‌های مختلف می‌توان به موضوع انگیزه نگریست [۹]. مثلاً رفایی انگیزه را شامل مجموعه‌ای از عوامل می‌داند که به رفتار جهت و انرژی خاصی می‌دهد. انگیزه شامل دلایل منطقی یادگیرندگان برای تلاش جهت دستیابی به زبان دوم است. همچنین گاردنر انگیزه زبان دوم را به مقداری که فرد تلاش می‌کند، یا تمایل به انجام دادن و رضایت از فعالیت، تعریف کرده است [۵]. در مطالعه‌ای دیگر مراون و سلیساروا انگیزه را به میزان انرژی که فرد جهت دستیابی به اهداف به کار می‌گیرد، تعریف می‌کنند. از این دیدگاه انگیزش به صورت داوطلبانه تحت کنترل شخص قرار می‌گیرد؛ بنابراین به نظر می‌رسد انگیزش به صورت معنی داری وابسته به نتایج است [۱۰]. در مطالعه زبان دوم دو طبقه انگیزه وجود دارد، انگیزه بیرونی/ درونی و انگیزه ابزاری/ منسجم [۵]. انگیزه درونی، اشاره به انگیزه‌ای است که از درون یک فرد نشأت می‌گیرد و هیچ پاداشی جز فعالیت خود فرد وجود ندارد؛ در حالی که انگیزه بیرونی پاداش خارج از شخص و از یک منبع خارجی وجود دارد.

مازلو عقیده دارد که انگیزه درونی به‌طور قابل ملاحظه‌ای از انگیزه بیرونی با اهمیت‌تر است؛ زیرا ما را در رسیدن به خود شکوفایی کمک می‌کند. با این حال این دو انگیزه ممکن است تا حدی هم‌پوشانی داشته باشند؛ زیرا ممکن

به نظر برخی از محققین یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در یادگیری زبان، رویکردهای یاددهی-یادگیری (روش تدریس) است. مثلاً موهاشان روش تدریس کارآمد را به عنوان مهم‌ترین عامل تأثیرگذار در یادگیری زبان انگلیسی ذکر نموده است. طبق نظر کارشناسان، روش‌های سنتی نیاز فراگیران را در مهارت‌های اساسی یادگیری زبان انگلیسی مانند شنیدن، بیان کردن، خواندن و نوشتن به خوبی برآورده نمی‌کنند. در مواردی که انگلیسی به عنوان زبان خارجی تدریس می‌شود، امکان استفاده از مهارت‌های یادگرفته شده در کلاس درس برای آنان وجود ندارد. زبان انگلیسی در چنین جاهایی ممکن است برای گرفتن مدرک تحصیلی مورد نیاز باشد؛ در آن صورت زبان انگلیسی به عنوان موضوعی مثل علوم دیگر نگریسته می‌شود. برای این فراگیران، مفهوم نیاز بیرون از کلاس اهمیت بسیار کمی دارد و آموخته‌ها در زندگی واقعی به کار گرفته نمی‌شوند [۱]. تجربه نشان داده است که این آموزش‌ها چه در سطح دبیرستان و چه در دانشگاه‌ها ناموفق بوده و هرگونه تغییر در امر آموزش زبان تاکنون با شکست مواجه شده است [۱۴]. لذا با توجه به این مشکلات، محققین در سال‌های اخیر به منظور غلبه بر این مشکلات، متوجه رویکردهای آموزشی نوین و نظریات تعاملی در آموزش زبان شده‌اند. طبق یک نظر سنجی که در سال (۲۰۱۰) در کشور تایوان صورت گرفت، مشخص شد، اولین دلیل اصلی منجر به ناکامی و ناامیدی آکادمیکی دانشجویان، کاهش انگیزه برای یادگیری است. برای ارتقای انگیزه یادگیری و کارایی تدریس، «به‌خصوص در درس زبان» فناوری‌های رایانه‌ای و ارتباطات سیار پدیدار گشته است، که به طور جدی مورد توجه محققین قرار گرفته است [۱۵].

یادگیری زبان انگلیسی یکی از رشته‌هایی است که به‌طور ویژه از مزایای تکنولوژی همراه مانند تلفن همراه و مدیا پلیمر استفاده می‌کند [۱۶]. یادگیری زبان خارجی شامل حفظ کردن و تمرین تعداد زیادی از کلمات (واژگان) و ساختار گرامری است. تحقیقات اخیر در مورد مغز و یادگیری نشان داد که یادگیری کلمه یا مفهوم جدید، نیاز به تجربه‌های چندگانه دارد. دادن تمرین‌های پی‌درپی و نمایش (ارائه) می‌تواند؛ مانند یک شبکه طبیعی برای یادگیری لغت تکامل یافته و قوی باشد؛ که در همه زمان‌ها،

با ارائه کافی، فعالیت، تمرین و تکرار و بازشناسی، نسبتاً خودکار می‌شود، که این موضوع یکی از اهداف یادگیری واژگان زبان‌های خارجی است. هنوز در بسیاری از مؤسسات آموزشی اطراف جهان، مقدار زمان اختصاص داده شده به زبان، در کلاس خیلی محدود است. برای مثال در دانشگاه‌های ژاپن یک کلاس ۹۰ دقیقه برای زبان انگلیسی در طول هفته در نظر گرفته شده است؛ بنابراین معلمان باید تصمیم بگیرند که چگونه از این زمان محدود استفاده کنند. نظر به این‌که دانشجویان زبان انگلیسی معمولاً فرصت کمی برای صحبت و شنیدن زبان با هم در کلاس دارند، بنابراین باید به فکر روش‌های مکمل و جایگزین بود. اعتقاد بر این است، که تکنولوژی همراه می‌تواند فرصت‌های یادگیری معنی‌دار و خارج از محیط آموزشی را گسترش دهد [۱۷].

همچنین تحقیقات در مورد حافظه و یادگیری نشان داده است، برای این که اطلاعات در حافظه بلند مدت ذخیره شود، تمرینات باید در طول زمان توزیع گردند. روان‌شناسی شناختی معتقد است زمانی که دو ارائه دارای محرک نزدیک به هم هستند، در مقایسه با یک ارائه محدود، یادگیری بیشتری صورت می‌گیرد و مدت زمان بیشتری در حافظه بلند مدت می‌ماند [۱۸].

همچنین مطالعات به بررسی اثر تأثیرات فاصله در یادگیری واژگان زبان خارجی بدون تکنولوژی پرداختند [۱۹]. نتایج نشان داد که تعداد یادآوری کلمات بیشتر تحت تأثیر فاصله‌ها بود. مطالعات دیگر نشان داد که نوع تمرین مهم است؛ مثلاً تمرینات مشروح (تفصیلی) که سبب پردازش روحی عمیق‌تر می‌شود، مؤثرتر است. این پیشنهاد که دانشجویان زبان خارجی باید کلمات را در فواصل زمانی در انواع متن‌ها مرور کنند؛ ذخیره‌سازی را در حافظه بلند مدت تسهیل می‌کند [۱۷]. تحقیقات نشان می‌دهد که هر دو یادگیری عمدی از طریق توضیح روشن و واضح و یادگیری ضمنی از طریق خواندن می‌تواند سبب فراگیری لغات زبان خارجی گردد. ترکیب این دو روش به‌وسیله بیشتر متخصصین توصیه می‌شود [۲۰]؛ اما وجود این روش‌ها برای یادگیری ۵۰۰۰ هزار لغت ضروری زبان انگلیسی کافی نیستند. بنابراین دانشجویان به یک برنامه ساختار یافته نیاز دارند که در آن کلمات ناشناخته شناسایی، و سپس به

معمول آموزش دیده‌اند، بالاتر است. همچنین در زمینه نگرش و انگیزه دانشجویان نسبت به زبان انگلیسی، تحقیقاتی انجام شده که به چند نمونه از این تحقیقات اشاره می‌شود [۲۳].

چالک و کسائیان ضمن بررسی انگیزش و نگرش دانشجویان کارشناسی ایران نسبت به یادگیری زبان به نتایج زیر دست یافت.

۶۷/۲۲ درصد از پاسخ دهندگان دارای انگیزه زیادی نسبت به یادگیری زبان انگلیسی بودند. ۸۷/۷۸ درصد از پاسخ دهندگان دارای علاقه زیادی نسبت به یادگیری زبان انگلیسی بودند. ۹۲/۸۵ درصد از پاسخ دهندگان دارای نگرش بسیار بالایی نسبت به یادگیری زبان انگلیسی بودند. ۹۳/۹۸ درصد از پاسخ دهندگان دارای انگیزه انضمامی (یکپارچه) نسبت به زبان انگلیسی بودند. ۸۶ درصد از پاسخ دهندگان دارای انگیزه ابزاری نسبت به زبان انگلیسی بودند. ۸۹/۴۴ درصد از پاسخ دهندگان مایل به یادگیری زبان انگلیسی بودند [۵].

شیربگی و عزیزی در مطالعه‌ای ضمن بررسی نگرش و انگیزش دو گروه از دانشجویان ایرانی نسبت به زبان انگلیسی نشان دادند که اکثریت دانشجویان ایرانی دارای شدت انگیزشی، علاقه و جهت‌گیری ابزاری بالا و وضعیت نرمال در جهت‌گیری انضمامی نسبت به زبان انگلیسی می‌باشند. همچنین نتیجه این تحقیق نشان می‌دهد که جهت‌گیری ابزاری دانشجویان بر جهت‌گیری انضمامی دانشجویان غالب‌تر است. همچنین نتایج همبستگی پیرسون نشان داد که رابطه معناداری بین متغیرهای جهت‌گیری انگیزشی (انضمامی و ابزاری)، علاقه و شدت انگیزشی در دانشجویان ایرانی وجود دارد [۳].

مرزبان به بررسی تأثیر انگیزش و نگرش بر مهارت گفتاری در محیط‌های علمی دانشجویان ایرانی پرداخت. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد دانشجویانی که نگرش مثبت دارند، در آزمون مهارت گفتاری نمرات بالاتری را نسبت به دانشجویانی که نگرش منفی دارند، به دست می‌آورند. همچنین دانشجویانی که انگیزش انسجامی دارند، نمرات بالاتری را در آزمون مهارت گفتاری نسبت به دانشجویانی که انگیزش ابزاری دارند، کسب می‌کنند. علاوه بر آن، نتایج

روشی که از ذخیره‌سازی آن‌ها در حافظه بلند مدت حمایت می‌کند، آموخته شوند. اعتقاد بر این است که رسانه‌ای مانند پست الکترونیکی و پیام‌کوتاه^۱ چنین انتظاراتی را برآورده می‌سازد [۱۷]. در سال‌های اخیر یادگیری با ظهور فناوری‌های جدید مانند چند رسانه‌ای‌ها، فرا رسانه‌ها، ارتباطات از راه دور و موبایل، دستخوش تغییرات اساسی شده است. این روش‌ها سبب افزایش علاقه، انگیزه و میل به یادگیری در دانشجویان می‌گردد و قابلیت‌هایی را برای معلمان و فراگیران در آموزش و یادگیری بخصوص یادگیری زبان انگلیسی فراهم می‌آورد.

یادگیری با استفاده از تلفن‌همراه از راهبردهای نوین در آموزش‌های رسمی و غیررسمی است؛ که بر انگیزه، نگرش، همکاری، در دسترس بودن یادگیرنده، تأثیر می‌گذارد [۱۵]. لذا در این مطالعه با توجه به اهمیتی که روش آموزش از طریق تلفن‌همراه بر نگرش و انگیزه دانشجویان در درس زبان انگلیسی می‌تواند داشته باشد؛ به بررسی تأثیر این روش بر انگیزه و نگرش دانشجویان در درس مذکور پرداخته شد. در این زمینه تحقیقاتی انجام شده که به بعضی از آن‌ها اشاره می‌شود.

هوانگ و فنگ چانگ ضمن بررسی تأثیر روش آموزش از طریق تلفن‌همراه، بر یادگیری دانش‌آموزان، تأکید کردند، به‌کارگیری تلفن‌همراه در آموزش سبب بهبود نگرش‌ها، باورهای شناختی، علاقه و انگیزه دانش‌آموزان نسبت به گروه کنترل شده است [۲۱].

رائو، گائو و وو تأکید کردند؛ از آنجا که روش استفاده از تلفن‌همراه سبب تعامل بین معلم و شاگرد بدون واسطه و ایجاد فشار می‌گردد، باعث بالا رفتن انگیزه شده و در نتیجه عملکرد در امتحان بهتر می‌شود [۱۵].

مارینا، لو نیز ضمن یادآوری برتری یادگیری از طریق تلفن‌همراه نسبت به یادگیری از طریق مواد چاپی، خاطر نشان کرد که این روش سبب تحریک انگیزه در فراگیران می‌گردد [۲۲].

در مطالعه‌ای دیگر سارانی به بررسی تأثیر آموزش از طریق تلفن‌همراه بر یادگیری و انگیزه پیشرفت دانشجویان در درس زبان انگلیسی پرداخت و در پایان به این نتیجه رسید که یادگیری و انگیزه پیشرفت دانشجویان آموزش دیده از طریق تلفن‌همراه، نسبت به دانشجویانی که از طریق روش

نشان داد که عامل جنسیت، بر انگیزش، نگرش و مهارت گفتاری فراگیران زبان انگلیسی تأثیری نداشت [۲۴].

دباغ و خواجه پور در بررسی خود از نگرش و انگیزه دانش‌آموزان دبیرستانی نسبت به زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم، به این نتیجه رسیدند که دانش‌آموزان دختر بیشتر دارای انگیزه منسجم (یکپارچه) و پسران بیشتر دارای انگیزه ابزاری نسبت به یادگیری زبان انگلیسی می‌باشند. علاوه بر آن دختران نگرش بسیار مثبت‌تری نسبت به یادگیری زبان انگلیسی دارند. با وجود این، بین دانشجویان دبیرستانی که نگرش مثبتی نسبت به زبان انگلیسی دارند، تفاوت معنی‌داری در انگیزه‌اشان وجود ندارد [۲۵].

عمومی در دانشگاه بیرجند مشغول به تدریس بودند. از آنجا که دانشجویان بر اساس برنامه‌ریزی دانشگاه در کلاس‌ها ثبت نام کرده بودند و به علت تداخل برنامه و همچنین نیاز به همکاری استاد و دسترسی آسان به دانشجویان، امکان قرار دادن افراد در دو گروه آزمایش و کنترل به طور تصادفی امکان‌پذیر نبود؛ یکی از کلاس‌ها بر حسب تصادف به عنوان گروه آزمایشی و کلاس دیگر به عنوان گروه کنترل در نظر گرفته شد. دامنه سنی شرکت‌کنندگان بین ۱۹ تا ۲۴ سال بود. گروه آزمایش شامل ۳۸ دانشجو (۲۱ دختر و ۱۷ پسر) و گروه کنترل نیز شامل ۳۸ دانشجو (دختر ۲۰، و پسر ۱۸) می‌باشد.

ابزار پژوهشی

پرسش‌نامه نگرش و انگیزش نسبت به زبان: با وجود اینکه نقش انگیزه بالا و نگرش مثبت نسبت به زبان و فرهنگ جامعه مورد نظر در دستیابی به اهداف، مورد موافقت همگانی است؛ اما هنوز چگونگی اندازه‌گیری آن‌ها کاملاً مشخص نیست. گاردنر مجموعه آزمونی طراحی کرد، که به عنوان مجموعه آزمون نگرش و انگیزش^۲ شناخته شده است. این مجموعه آزمون شامل همه عواملی است که انگیزه و نگرش را اندازه‌گیری می‌کند. در مجموعه آزمون ذکر شده، مفهوم نگرش و انگیزه هماهنگ هستند؛ به این معنی که نگرش مثبت، سبب افزایش انگیزه می‌شود. در این تحقیق نیز برای سنجش نگرش و انگیزش دانشجویان نسبت به زبان انگلیسی، از پرسش‌نامه اقتباس شده از گاردنر استفاده شد. این پرسش‌نامه ۱۰۴ آیتم دارد. گاردنر ۱۹۸۵ روایی و پایایی بالایی برای پرسش‌نامه مذکور گزارش کرده است. این پرسش‌نامه در مطالعات داخل هم مورد توجه بوده و روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته است. این پرسش‌نامه از ۱۲ مقیاس (علاقه به زبان خارجی، تشویق والدین، شدت انگیزش، اضطراب کلاس انگلیسی، ارزیابی معلم انگلیسی، نگرش نسبت به یادگیری زبان انگلیسی، نگرش نسبت به افرادی که انگلیسی صحبت می‌کنند، جهت‌گیری یکپارچه، میل به یادگیری انگلیسی، ارزیابی درس زبان انگلیسی، اضطراب استفاده از انگلیسی و جهت‌گیری ابزاری تشکیل شده است.

۲- روش تحقیق

سؤالات: این سؤالات اساس پژوهش قرار گرفته است.

- ۱- شدت انگیزش در دانشجویان گروه آزمایش و کنترل نسبت به زبان انگلیسی به چه میزان است؟
- ۲- میل به یادگیری زبان انگلیسی در دانشجویان گروه آزمایش و کنترل نسبت به زبان به چه میزان است؟
- ۳- افراد دو گروه نسبت به زبان انگلیسی چه نگرشی دارند؟
- ۴- جهت‌گیری انگیزشی (ابزاری/ منسجم) در دانشجویان چگونه است؟
- ۵- علاقه دانشجویان گروه آزمایش و کنترل نسبت به زبان انگلیسی به چه میزان است؟
- ۶- دانشجویان دو گروه، نسبت به افرادی که انگلیسی صحبت می‌کنند، چه نگرشی دارند؟

روش تحقیق: تحقیق حاضر با توجه به هدف آن «بررسی تأثیر یادگیری از طریق تلفن همراه بر نگرش و انگیزش دانشجویان نسبت به زبان انگلیسی» به روش نیمه تجربی انجام شده است. توضیح در مورد نمونه، روش اجرا و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات در ادامه می‌آید.

نمونه پژوهش: نمونه مورد آزمایش شامل ۷۶ دانشجوی کارشناسی در یکی از رشته‌های حقوق یا علوم سیاسی بود که در نیم‌سال دوم سال تحصیلی ۹۰-۸۹ در درس زبان

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات: برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش محاسبه‌ی t و مقایسه میانگین‌ها استفاده شده است.

۳- نتایج و بحث

برای بررسی سؤالات پژوهش تفاوت میانگین دو گروه مورد مقایسه قرار گرفت.

سؤال اول: میزان شدت انگیزش در دانشجویان گروه آزمایش و کنترل نسبت به زبان انگلیسی چگونه است؟

جدول ۱ مقایسه میانگین شدت انگیزش در گروه آزمایش و گروه کنترل

مؤلفه	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معناداری
شدت انگیزش	آزمایش	۳/۸۶	۰/۵۶	P=۰/۰۰۱ DF=۴۸ T= ۱۰/۳۲
	کنترل	۲/۴۶	۰/۳۸	

در مورد سؤال اول همان‌طور که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود، شدت انگیزش در گروه آزمایش به‌طور معناداری از گروه کنترل بیشتر است. به عبارت دیگر روش آموزش از طریق تلفن‌همراه بر شدت انگیزش دانشجویان تأثیر مثبت داشته است.

سؤال دوم: میل به یادگیری زبان انگلیسی در دانشجویان گروه آزمایش و کنترل نسبت به زبان چگونه است؟

جدول شماره ۲ مقایسه میانگین تمایل به یادگیری زبان در گروه آزمایش و گروه کنترل

مؤلفه	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معناداری
تمایل به یادگیری زبان انگلیسی	آزمایش	۳/۸۸	۰/۵۰	P=۰/۰۰۱ DF=۴۸ T=۱۲/۱۶
	کنترل	۲/۳۶	۰/۳۸	

همان‌طور که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود، تمایل به زبان انگلیسی در گروه آزمایش به‌طور معناداری بیشتر است؛ به عبارت دیگر روش آموزش از طریق تلفن‌همراه بر

در این مطالعه تمرکز عمده روی نگرش و انگیزش دانشجویان کارشناسی نسبت به زبان انگلیسی بود. لذا از نتایج به‌دست آمده در بعضی از مقیاس‌ها صرف نظر شده است و فقط به موارد مرتبط با نگرش و انگیزه توجه شده است. از جمله مواردی که در این مطالعه مورد توجه نیستند، می‌توان به تشویق والدین، ارزیابی معلم، اضطراب کلاس درس، ارزیابی درس زبان انگلیسی و اضطراب استفاده از زبان انگلیسی اشاره کرد.

در این مطالعه نیز به منظور حصول اطمینان، بعد از ترجمه پرسش‌نامه به فارسی، از نظر استادان گروه زبان در اصلاح عبارات استفاده شد و توسط اساتید علوم تربیتی، روایی آن مورد تأکید قرار گرفت.

شیوه اجرا: برای گردآوری داده‌ها، گروه آزمایش به مدت ۲ ماه تحت تأثیر آموزش از طریق تلفن‌همراه (پیام کوتاه یا پیام متنی) قرار گرفتند؛ درحالی که گروه کنترل از چنین آموزشی بر خوردار نبودند. روش کار در درس اول (هفته اول) به این صورت بود که کلمات جدید درس (۱۲ کلمه) در قالب چهار متن مختلف با فاصله زمانی یک روز در میان از طریق پیامک برای گروه آزمایش ارسال گردید. در هفته‌های بعد با توجه به مصاحبه‌هایی که با دانشجویان صورت گرفت همان تعداد لغات در متن‌های کم‌تری و در قالب‌های کوچک‌تری برای دانشجویان ارسال گردید. این روند تا پایان آزمایش ادامه یافت. این در حالی بود که گروه کنترل از چنین آموزشی بی‌بهره بودند و فقط با روش متعارف در معرض آموزش قرار گرفتند. بعد از پایان آزمایش، پرسش‌نامه نگرش و انگیزش نسبت به زبان بین دو گروه توزیع گردید. از میان ۷۶ پرسش‌نامه توزیع شده، ۵۰ پرسش‌نامه قابل استفاده جمع‌آوری شد و همین تعداد پرسش‌نامه مبنای تجزیه و تحلیل قرار گرفت و با توجه به هدف تحقیق، میانگین دو گروه مقایسه گردید. لازم به ذکر است برای اطمینان از یکنواختی سطح مهارت از معدل نیم‌سال و آزمون زبان استفاده شد. همچنین هیچ یک از این افراد نه در گذشته و نه در زمان اجرای پژوهش، در کلاس‌های زبان خارج از دانشگاه شرکت نداشتند.

همان‌طور که در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود، جهت‌گیری یکپارچه در گروه آزمایش به‌طور معناداری بیشتر است؛ به عبارت دیگر روش آموزش از طریق تلفن همراه بر جهت‌گیری یکپارچه دانشجویان تأثیر مثبت داشته است.

۵- علاقه دانشجویان گروه آزمایش و کنترل نسبت به زبان انگلیسی چگونه است؟

جدول شماره ۶ مقایسه میانگین علاقه نسبت به زبان انگلیسی در گروه آزمایش و گروه کنترل

مؤلفه	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معناداری
علاقه به زبان انگلیسی	آزمایش	۳/۹۷	۰/۶۴	P=۰/۰۰۱ DF=۴۸ T= ۸/۵۸
	کنترل	۲/۵۶	۰/۵۱	

همان‌طور که در جدول شماره ۶ مشاهده می‌شود، میانگین میزان علاقه نسبت به زبان انگلیسی در گروه آزمایش تفاوت معناداری با کنترل دارد؛ به عبارت دیگر یادگیری از طریق تلفن همراه بر میزان علاقه دانشجویان تأثیر مثبت داشته است.

۶- نگرش دانشجویان دو گروه نسبت به افراد انگلیسی صحبت می‌کنند، چگونه است؟

جدول شماره ۷ مقایسه میانگین نگرش نسبت به افراد انگلیسی زبان در گروه کنترل و آزمایش

مؤلفه	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معناداری
نگرش نسبت به افراد انگلیسی زبان	آزمایش	۳/۴۷	۰/۳۶	P=۰/۸۵ DF=۴۸ T= ۰/۱۹
	کنترل	۳/۴۵	۰/۲۳	

همان‌طور که در جدول شماره ۷ مشاهده می‌شود، نگرش نسبت به افراد انگلیسی زبان در دو گروه تفاوت معناداری با هم ندارند؛ به عبارت دیگر یادگیری از طریق تلفن همراه تأثیر معناداری بر نگرش دانشجویان نسبت به افراد انگلیسی زبان نداشته است.

میزان تمایل دانشجویان نسبت به یادگیری زبان انگلیسی تأثیر مثبت داشته است.

۳- نگرش افراد دو گروه نسبت به زبان انگلیسی چگونه است؟

جدول شماره ۳ مقایسه میانگین نگرش نسبت به زبان انگلیسی در گروه آزمایش و کنترل

مؤلفه	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معناداری
نگرش نسبت به زبان انگلیسی	آزمایش	۳/۶۰	۰/۴۸	P=۰/۰۴ DF=۴۸ T= ۲/۱۶
	کنترل	۳/۳۵	۰/۳۲	

همان‌طور که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود، نگرش نسبت به آموزش زبان انگلیسی در گروه آزمایش به‌طور معناداری بیشتر است؛ به عبارت دیگر روش آموزش از طریق تلفن همراه بر نگرش نسبت به آموزش زبان انگلیسی دانشجویان تأثیر مثبت داشته است.

۴- جهت‌گیری انگیزشی (ابزاری/ منسجم) در دانشجویان چگونه است؟

جدول شماره ۴ مقایسه میانگین جهت‌گیری ابزاری در گروه کنترل و آزمایش

مؤلفه	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معناداری
جهت‌گیری ابزاری	آزمایش	۳/۴۹	۰/۳۶	P=۰/۶۷ DF=۴۸ T=۰/۴۲
	کنترل	۳/۴۵	۰/۲۳	

همان‌طور که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌شود، جهت‌گیری ابزاری در گروه آزمایش تفاوت معناداری با گروه کنترل ندارد؛ به عبارت دیگر روش آموزش از طریق تلفن همراه بر جهت‌گیری ابزاری دانشجویان تأثیر نداشته است.

جدول شماره ۵ مقایسه میانگین جهت‌گیری یکپارچه در گروه کنترل و آزمایش

مؤلفه	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معناداری
جهت‌گیری یکپارچه	آزمایش	۴/۰۳	۰/۶۹	P=۰/۰۰۱ DF=۴۸ T=۹/۵۰
	کنترل	۲/۵۱	۰/۴۰	

۴- نتیجه گیری

به نظر بسیاری از محققین یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در یادگیری زبان، رویکردهای یاددهی- یادگیری (روش تدریس) است. در طی چند سال اخیر، به رغم صرف مقدار زیاد زمان، انرژی و سرمایه، میلیون‌ها ایرانی پس از چند سال آموزش زبان انگلیسی، در نهایت از دستیابی به توانایی برقراری ارتباط مفید و مؤثر عاجزند. محققین مهم‌ترین عوامل این ناکامی را روش‌های تدریس ناکارآمد، بی‌انگیزه بودن و دیر شروع کردن ذکر کرده‌اند. از این رو به منظور بهبود آموزش و ارتقای کیفیت یادگیری زبان انگلیسی بایستی شیوه‌های سنتی آموزشی زبان انگلیسی مورد تجدید نظر، بازبینی و حتی تغییر قرار گیرد. در این راستا توجه به طراحی آموزشی، ابداع الگوهای آموزشی و توجه به رویکردهای نوین در آموزش زبان انگلیسی جزء مهم‌ترین راهکارهای علمی برای ارتقا و پیشرفت در یادگیری زبان‌های خارجی به‌ویژه زبان انگلیسی محسوب می‌گردد.

اهمیت انگیزه در بالا بردن یادگیری زبان دوم و زبان خارجی انکارناپذیر است. امروزه تلفن‌همراه با داشتن توانایی‌های بالقوه نقش مهمی در یادگیری و ایجاد انگیزه در دانشجویان ایفا می‌کند، به‌گونه‌ای که در سال‌های اخیر تحقیقات زیادی در مورد تلفن‌همراه و نقش آن در یادگیری و ایجاد انگیزه در دانشجویان انجام شده است؛ اما با این وجود تحقیقی مانند تحقیق حاضر که تأثیر روش آموزش از طریق تلفن‌همراه بر انگیزش و نگرش دانشجویان را نسبت به یادگیری زبان انگلیسی مورد بررسی قرار دهد، انجام نگرفته است. با این حال تحقیقاتی انجام شده، که به‌طور کلی با بعضی از جنبه‌های تحقیق حاضر مطابقت دارد. از جمله این تحقیقات می‌توان به تحقیقات راثو و همکاران، شوهل و تام، هوانگ و همکاران، لو و سارانی اشاره کرد. تحقیقات ذکر شده فوق با تأکید بر، اهمیت و نقش تلفن‌همراه در یادگیری، ایجاد انگیزه، علاقه، نگرش‌ها، باورهای شناختی و انگیزه پیشرفت با بعضی از جنبه‌های تحقیق حاضر از جمله نگرش، انگیزه و علاقه دانشجویان نسبت به یادگیری زبان مطابقت دارد. همچنین تحقیقات چالک و کسائیان، شیربگی و عزیز، مرزبان، دباغ و خواجه‌پور و دیگران که نگرش و انگیزه دانشجویان نسبت به زبان انگلیسی را مورد بررسی قرار داده‌اند، با بعضی از

جنبه‌های دیگر تحقیق حاضر مطابقت دارد. بنابراین همان‌طور که ملاحظه گردید تحقیقی که تأثیر روش آموزش از طریق تلفن‌همراه بر نگرش و انگیزه دانشجویان نسبت به زبان انگلیسی را مورد بررسی قرار داده باشد؛ وجود ندارد. لذا برای تطبیق نتایج تحقیق حاضر با سایر تحقیقات مشکلاتی وجود دارد. مثلاً در مورد جهت‌گیری ابزاری نسبت به زبان، بعضی از تحقیقات از جمله تحقیق شیربگی نشان می‌دهد، که جهت‌گیری ابزاری در دانشجویان بر جهت‌گیری انضمامی غالب‌تر است؛ در حالی که تحقیق چالک و کسائیان بیان می‌دارد که ۹۳/۹۸ درصد دانشجویان دارای انگیزه انضمامی و ۸۶ درصد دانشجویان دارای انگیزه ابزاری هستند و این بدین معناست که انگیزه انضمامی بر انگیزه ابزاری دانشجویان غالب‌تر است. این تحقیق به نتیجه مشخصی در مورد سؤال ۴ نرسید؛ به این معنی که تأثیر تلفن‌همراه بر جهت‌گیری انضمامی دانشجویان مثبت بوده؛ در حالی که بر انگیزه ابزاری تأثیر معناداری نداشته است. بنابراین لازم است در این زمینه تحقیقات بیشتری انجام گیرد.

به‌طور کلی یافته‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهد که نگرش و انگیزه دانشجویان ایرانی نسبت به زبان انگلیسی به‌ویژه در دانشجویان گروه آزمایش مثبت است؛ بنابراین لازم است؛ مدرسان رشته‌های خارجی و برنامه ریزان درسی به طراحی و به‌کارگیری روش‌های تدریس مناسب در جهت افزایش انگیزه و نگرش نسبت به زبان انگلیسی اقدام نمایند.

پی نوشت

¹ Short messaging services (SMS)

² Attitude and motivation Test Battery (AMTB)

منابع

- [1] Abbasi M., Ahmadi G. and Lotfi A., *The problems of English learning students of Isfahan from teachers' views, knowledge and research of educational sciences (curriculum study)*, No.22, 2009, pp.141-156.
- [2] Nuri M.G., *An evaluation of students' attitudes toward English language learning in terms of several variables*, *Procedia Social and Behavioral* Vol.9, 2010, pp.913-918.

- [3] Shirbagi N. and Azizi N., *Survey of motivation and attitudes of two Iranian sample students towards learning English*, Season magazine of Iranian higher education association, No.3, 2010, pp.79- 101.
- [4] Gardner R. and Tremblay P., *on motivation, research ageds and theoretical frameworks*, the modern language journal, Vol.78, 1994, pp.359-368.
- [5] Chalak A. and Kassaian Z., *Motivation And Attitudes Of Iranian Undergraduate EFL Students Towards Learning English*, GEMA Online™ Journal of Language Studies, Vol.10, No.2, 2010, pp.37-56.
- [6] Tamimi A.A. and Shuib Munir., *Motivation and Attitudes towards Learning English: A Study of Petroleum Engineering Undergraduates at Hadhramout University of Sciences and Technology*, GEMA Online Journal of Language Studies Vol.9 No.2, 2009, pp.29-55.
- [7] Al Rifai N., *Attitude motivation, and difficulties involved in learning the English language and factors that affect motivation in learning it*, Procedia Social and Behavioral Sciences 2, 2010, pp.5216-5227.
- [8] Sheykholeslami R. and Khayer M., *Investigating the relation between motivating beliefs and using language learning strategies among students*, Journal of psychology, Vol.10, No.1, 2006, pp.23-33.
- [9] Brawn R.A., *Motivation for Learning English among Japanese University Students*, Information & Communication Vol.31, 2004.
- [10] Muraven M. and Slessareva E., *Mechanisms of Self-Control Failure: Motivations and Limited Resources*, Personality and Social Psychology Bulletin, Vol.29, 2003, pp.894-906.
- [11] Gardner R.C. and MacIntyre A., *Student's contributions to second language learning*, Part II: Affective variables, Language Teaching, Vol.26, 1993, pp.1-11.
- [12] Lennartsson F., *Students' motivation and attitudes towards learning a second language: British and Swedish students' points of view*, 2008.
- [13] Ellis R., *The Study of Second Language Acquisition*, Oxford University, 1994.
- [14] Pishqadam R., *Relations of language learning strategies and sex and strategies of English learning in language Iranian learners*, Magazine of Human sciences and literature faculty of Tabriz University, Vol.51, No.208, 2009, pp.23-99.
- [15] Rau Patrick I., Pei' Gao Q. and Wu L.M., *Using mobile communication Technology in high school education: Motivation, pressure and learning performance*, Computer and education, Vol.50, 2008, pp.1-22.
- [16] Mahruf M., Shohel C. and Power T., *Introducing mobile technology for enhancing teaching and learning to the English language classroom in Bangladesh*, Department of Education, The Open University, 2010.
- [17] Thornton P. and Houser CH., *Using mobile phones in english education in japan*, Journal of computer assisted learning, Vol.21, 2005, pp.217-228.
- [18] Greene R.L., *Spacing effects in memory: evidence for a two-process account*, Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory and Cognition, Vol.15, 1989, pp.371-377.
- [19] Dempster F.N., *Effects of variable encoding and spaced presentations on vocabulary learning*, Journal of Educational Psychology, Vol.79, 1987, pp.162-170.
- [20] Wood J., *Can software support children's vocabulary development?*, Language Learning & Technology, Vol.1, 2001, pp.166-201.
- [21] Jen Hwang G. and Hsun-Fang CH., *A formative assessment- based mobile learning approach to improving the learning attitudes and achievement of students*, journal Computers & Education, Vol.56, 2011, pp.1023-1031.
- [22] Lu M., *Effectiveness of vocabulary learning via mobile phone*, Journal of Computer Assisted Learning, Vol.24, (2008), pp.515-525.
- [23] Sarani H., *The Effect of mobile phone on learning & achievement motivation in English course student*, MA thesis of Educational Science, University of Birjand, 2011.
- [24] Marzban H., *Investigation the effects of motivation and Attitudes on speech skill in scientific environments, case study of Iranian students*, English B.A. Thesis- teaching English, Esfahan University, 2008.
- [25] Dabbagh S. and Khajehpour M., *Attitudes and Motivation in learning English as Second Language in high school students*, Vol.15, 2011, pp.1209-1213.